

Rezumat

INDEXUL CAPITALULUI DIGITAL ÎN CONTEXTUL TRANZIȚIEI CĂTRE DIGITALIZAREA SISTEMULUI DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ.

Noile perspective în cercetările socio-umane explorează impactul și importanța tehnologiilor digitale în contextul societății contemporane. În prima parte teoretică a acestei lucrări, am subliniat faptul că sociologia digitală este relevantă pentru înțelegerea modului în care tehnologiile influențează viața cotidiană, relațiile sociale și structurile economice. Teoria și aplicabilitatea sociologiei digitale sunt prezentate prin diverse paradigme și termeni specifici, cum ar fi „sociologia cibernetică” și „sociologia internetului”. Termenul „digital” capătă o relevanță semnificativă în literatura de specialitate, indicând transformarea conținutului în formate digitale și utilizarea pe scară largă a acestor tehnologii în diferite aspecte ale vieții sociale și economice. În acest context, accesul la educație și informație devine un factor determinant în modelarea oportunităților economice și sociale ale indivizilor.

Educația și cunoașterea sunt considerate ca principii fundamentale ale societății moderne, influențând atât structura socială, cât și distribuția puterii și a resurselor. Evoluția către o societate a cunoașterii marchează tranziția de la activitățile economice bazate pe muncă fizică la cele bazate pe cunoaștere și informație, transformând astfel dinamica economică și socială. Într-o societate bazată pe cunoaștere, disparitățile în accesul la resurse educaționale și informaționale pot amplifica inegalitățile sociale. Totodată, noile tehnologii digitale redefinesc modul în care sunt colectate și analizate datele sociale, contribuind la emergența fenomenului „big data”, cu implicații majore asupra confidențialității și securității informațiilor personale.

Sociologia digitală devine o sub-disciplină importantă în analiza acestor fenomene, investigând impactul tehnologiilor digitale asupra identității și relațiilor sociale. Teoria rețelelor de actori și teoria homofiliei în rețea sunt relevante pentru a explica comportamentele polarizate și dinamica socială în mediul digital. Sociologia digitală oferă perspective noi și relevante asupra interacțiunilor dintre tehnologie și societate, evidențiind modul în care noile tehnologii digitale modelează structurile sociale și economice, influențând profund dinamica socială și distribuția resurselor.

Într-o societate caracterizată de digitalizare accelerată, capitalul digital devine o componentă fundamentală pentru înțelegerea inegalităților sociale și felul în care acestea se reflectă în mediul online. Capitalul digital poate fi acumulat și transferat, asemenea altor forme de capital, și interacționează cu acestea într-un proces continuu de conversie. Utilizarea tehnologiilor digitale necesită atât resurse materiale, cum ar fi hardware și software, cât și competențe intangibile, precum abilități și cunoștințe digitale. Interacțiunea capitalului digital cu celelalte forme de capital este complexă și bidirecțională. Utilizarea eficientă a tehnologiilor digitale poate amplifica capitalul social și cultural al individului, iar nivelurile ridicate ale acestor

tipuri de capital pot facilita acumularea și utilizarea capitalului digital. Inegalitățile în accesul la tehnologie și competențele digitale pot însă amplifica disparitățile sociale existente, dezavantajând pe cei cu acces redus sau competențe limitate în acumularea și utilizarea capitalului digital. Nivelul de CD este modelat de interacțiunea continuă cu tehnologiile digitale și influențat de nivelul celorlalte forme de capital deținute de individ. Familiarizarea cu conceptul de diviziune digitală și cu diversele sale perspective, precum și recunoașterea modurilor în care beneficiile tehnologice nu sunt distribuite uniform, pot facilita identificarea nevoilor tehnologice. Acest demers poate contribui la elaborarea unor politici și cadre mai bine structurate pentru a răspunde acestor nevoi și la creșterea eforturilor pentru a reduce și a elimina decalajele digitale. Deși abilitățile digitale și alfabetizarea digitală influențează viața digitală, există lacune în înțelegerea modului în care aceste dimensiuni afectează participarea activă în societate, evidențiind astfel inegalitățile sociale într-o societate digitală.

Factorii socio-demografici, precum genul, vârsta, etnia, nivelul de educație și proveniența socială, sunt corelați cu diviziunea digitală. De exemplu, studiile arată că femeile tind să utilizeze tehnologia digitală pentru comunicare socială mai mult decât bărbații, care preferă jocurile online (Alkan & Meinck, 2016; Pagán et al. 2018). În același timp, vârsta influențează semnificativ utilizarea tehnologiei digitale, persoanele mai în vârstă având tendința de a manifesta anxietate și tehnofobie față de noile tehnologii (Friemel, 2016). În mod similar, venitul influențează direct comportamentul de consum al internetului, persoanele cu venituri mai mari având acces la mai multe resurse și sprijin social pentru a dezvolta competențe digitale (Zhang, 2013).

Etnia și proveniența socială influențează, de asemenea, diviziunea digitală. Studenții din familii neimigrante tind să aibă scoruri mai mari la competența în calculatoare și informații (CIL) comparativ cu cei din familii imigrante (Fraillon et al. 2020). În plus, bariera lingvistică reprezintă un obstacol semnificativ în utilizarea tehnologiei digitale pentru persoanele care nu vorbesc limba predominantă a conținutului digital (Heemskerk et al. 2012).

Diviziunea digitală nu afectează doar accesul și utilizarea tehnologiei, ci și oportunitățile și beneficiile obținute din utilizarea acesteia. Inegalitățile în competențele digitale și în accesul la tehnologii influențează oportunitățile pe piața muncii, accesul la informație și servicii, și, în cele din urmă, participarea socială și politică. Prin urmare, pentru a înțelege pe deplin impactul diviziunii digitale, este necesară o abordare integrativă care să ia în considerare atât factorii socio-demografici, cât și contextul social și cultural al utilizării tehnologiei digitale.

Scopul acestei teze este de a investiga și de a cartografia domeniile de cunoaștere ale capitalului digital, inegalităților digitale și competențelor digitale necesare în aria asistenței sociale. Prin demersul de cercetare empirică, lucrarea își propune să contribuie la înțelegerea și integrarea competențelor digitale în educația și practica asistenței sociale, având în vedere provocările și oportunitățile aduse de digitalizare.

Această lucrare este structurată în trei capitole teoretice, cărora le sunt aferente trei studii empirice. Metodologia de cercetare are o abordare mixtă, prin utilizarea atât a metodelor calitative cât și cantitative de cercetare. Triangularea metodologică sporește rigurozitatea demersului, prin combinarea mai multor strategii complementare de cercetare, astfel încât să fie reduse potențialele erori privind validitatea și fidelitatea rezultatelor.

Primul capitol teoretic susține abordarea conform căreia capitalul digital poate fi integrat ca o formă distinctă de capital în cadrul teoriilor sociologice existente. Într-o societate tot mai influențată de tehnologiile digitale, capitalul digital capătă un rol central în înțelegerea și analizarea dinamicilor sociale și economice moderne. În prima secțiune, lucrarea explorează domeniul emergent al sociologiei digitale, un câmp de studiu care examinează modul în care tehnologiile digitale influențează viața cotidiană, relațiile sociale și structurile economice. Diverși termeni, precum „sociologia internetului” și „sociologia mediilor sociale”, reflectă multitudinea de direcții în care acest domeniu se dezvoltă. Într-o societate digitală, tehnologiile digitale au transformat profund modul în care interacționăm, administrăm informațiile și generăm cunoștințe. Accesul la educație și informație a devenit un pilon central în structurarea relațiilor sociale, influențând poziția și rolul individului în societate.

Pe măsură ce cunoașterea devine un principiu fundamental al organizării societății, sociologia digitală capătă o importanță tot mai mare. Conceptul de societate a cunoașterii, introdus de Drucker și aprofundat de Bell, subliniază transformările fundamentale în structura forței de muncă și trecerea de la profesiile bazate pe muncă fizică la cele bazate pe cunoaștere. Această evoluție nu doar că redefinește economia, ci influențează relațiile sociale, valorile și modul în care comunitățile se organizează și se dezvoltă.

Secțiunea următoare se concentrează pe capitalul digital, considerat o componentă esențială în societatea modernă. În fundamentarea teoretică a termenului am luat în considerare teoriile lui Bourdieu, astfel că în cadrul acestei lucrări capitalul digital este văzut ca o resursă valoroasă care poate fi acumulată, transferată și convertită în alte forme de capital. Acest concept integrează competențele digitale și accesul la tehnologie, esențiale pentru navigarea și valorificarea oportunităților din mediul digital. Cercetările arată că la fel ca celelalte forme de capital (cultural, economic, social, politic și personal), capitalul digital necesită investiție de timp și efort pentru a fi acumulat. Astfel, persoanele cu un nivel ridicat de capital digital pot valorifica mai eficient resursele disponibile în mediul online, transformându-le în beneficii tangibile, care contribuie la îmbunătățirea calității vieții lor.

În ultima secțiune a capitolului se analizează modul în care capitalul digital interacționează cu celelalte forme de capital și contribuie la reducerea inegalităților sociale și digitale. Utilizarea tehnologiilor digitale este influențată de resursele tangibile și intangibile ale indivizilor, generând rezultate care pot fi convertite în beneficii economice, sociale și culturale. Conceptul de habitus digital, derivat din teoriile lui Bourdieu,

evidențiază modul în care experiențele și resursele individului influențează utilizarea tehnologiilor digitale. Habitusul digital și câmpul digital sunt importante pentru înțelegerea modului în care indivizii acumulează și valorifică capitalul digital.

Cel de-al doilea capitol explorează diviziunea digitală în învățământul superior din România, evidențiind accesul la tehnologiile digitale (TD) și nivelul competențelor digitale. În trecut, studiile s-au concentrat pe discrepanțele dintre cei care aveau sau nu acces la internet și pe factorii care contribuiau la aceste inegalități. Odată cu creșterea nivelului de acces la dispozitive, inegalitățile se manifestă în termeni de oportunități de dezvoltare a competențelor digitale și abilități necesare transferabilității noilor cunoștințe dobândite în mediul online, în viața offline. La începutul extinderii internetului, discrepanțele privind accesul la acesta au fost un subiect important în politica publică, datorită efectelor posibile asupra accesului la educație, piața muncii, servicii de sănătate și participare politică. Cercetările au redefinit noțiunea de acces atât din perspectiva tehnică, cât și socială, referindu-se la modalitățile prin care indivizii utilizează internetul după stabilirea conexiunii (DiMaggio & Hargittai, 2001).

Pentru a înțelege mai bine diviziunea digitală în învățământul superior, este esențial să analizăm profilul digital al României. Dezvoltarea regională influențează accesul indivizilor la infrastructura digitală și posibilitățile economice de a investi în educație și formare pentru dobândirea competențelor digitale. Accesul și utilizarea internetului sunt afectate de disparitățile economice regionale, influențând motivația de utilizare a internetului. Conform indexului economiei și societății digitale (DESI), România se situează printre ultimele locuri în Europa în ceea ce privește competențele digitale și utilizarea internetului. Există o diviziune digitală evidentă între populația din mediul urban și cea din mediul rural, femeile folosind internetul mai puțin decât bărbații, și diferențe semnificative legate de vârstă și statut ocupațional, tinerii și cei angajați fiind mai activi online.

În 2019, România se afla printre ultimele locuri în ceea ce privește performanța digitală conform DESI, în ciuda prezenței specialiștilor în IT și a unei conectivități bune. Procesul de digitalizare riscă să accentueze decalajul de competitivitate al României față de alte state UE. Strategia Națională de Digitalizare a României din 2020 a vizat integrarea TIC în educație prin dotarea școlilor cu infrastructură TIC, dezvoltarea competențelor digitale ale elevilor și cadrelor didactice și promovarea resurselor educaționale deschise. Aceste măsuri au fost menite să reducă discrepanțele dintre zonele urbane și rurale și să îmbunătățească eficiența educațională. Diviziunea digitală în învățământul superior din România este influențată de multiple disparități socio-economice și regionale. Integrarea eficientă a TD în educație și dezvoltarea competențelor digitale sunt esențiale și necesare pentru reducerea inegalităților și promovarea incluziunii digitale.

În cel de-al treilea capitol este pus în discuție procesul de adoptare a tehnologiilor digitale în educația, formarea și practica în asistența socială, fundamentarea fiind justificată de nevoia de schimbare paradigmatică

a pedagogiei, în care accentul se mută de la simpla predare a cunoștințelor teoretice la dezvoltarea competențelor digitale esențiale pentru practicarea modernă a profesiei. Paradigma tradițională, centrată pe conținut, este înlocuită treptat de un model educațional care promovează competențele și performanța, subliniind importanța transferului și aplicării cunoștințelor în situații reale (Comisia Europeană, 2016; OECD, 2005; UNESCO, 2011).

În contextul asistenței sociale, învățarea mediată de TD, învățarea bazată pe simulare, învățarea prin experiență și gamificarea sunt metode relevante care îmbină tehnologiile digitale cu educația practică. Simulările bazate pe tehnologie și realitatea virtuală (VR) permit studenților să exerseze și să-și îmbunătățească competențele într-un mediu sigur, pregătindu-i pentru situațiile reale (Craig et al. 2017). De asemenea, învățarea experiențială și gamificarea îmbunătățesc implicarea studenților și dezvoltarea abilităților interpersonale și cognitive.

În ultimele două decenii, asistența socială digitală a devenit un subiect de discuție important, abordând utilitatea și etica utilizării tehnologiei în educația și practica în domeniul asistenței sociale. Această evoluție contribuie la îmbunătățirea standardelor etice, a abilităților și a abordărilor relaționale în practica asistenței sociale. În acest context, pregătirea studenților în alfabetizarea digitală devine esențială pentru colaborarea cu alți specialiști și promovarea drepturilor omului. Angajamentul activ al studenților în sarcinile de teren legate de tehnologie oferă numeroase beneficii, inclusiv oportunitatea de a utiliza metodele de asistență socială și etica online, implicarea în dezvoltarea produselor tehnologice care promovează incluziunea și colaborarea cu organizațiile furnizoare de servicii sociale.

Asistența socială digitală nu numai că permite intervenții mai eficiente și rapide, dar și creează oportunități pentru inovare socială. Tehnologiile digitale în educația din domeniul asistenței sociale nu doar îmbunătățesc procesul de învățare, ci și facilitează colaborarea între studenți și profesori, promovând un mediu educațional centrat pe student. Utilizarea TD ca instrument educațional modernizează curriculum-ul și permite studenților să dobândească competențele necesare pentru a răspunde cerințelor unei societăți digitale și interconectate. Integrarea tehnologiei digitale în asistența socială aduce multiple avantaje, dar și provocări teoretice, etice și practice. Dezvoltarea tehnologică rapidă redefinește modalitățile tradiționale de intervenție socială, influențând relațiile dintre asistenții sociali și clienți.

Din perspectiva teoretică, ecosistemele digitale sunt esențiale pentru înțelegerea procesului de incluziune digitală. Aceste ecosisteme se bazează pe interacțiunea dinamică dintre dezvoltarea individuală și factorii contextuali, oferind resurse tehnologice interconectate, care susțin intervențiile sociale. Aspectele etice ale digitalizării serviciilor sociale includ protejarea confidențialității și vieții private, gestionarea așteptărilor și menținerea unei comunicări eficiente și sigure cu clienții. Asistenții sociali trebuie să navigheze dilemele etice

legate de utilizarea rețelelor sociale și a altor instrumente digitale, asigurându-se că granițele profesionale sunt clar definite și respectate.

Practica asistenței sociale mediată de tehnologie necesită dezvoltarea unor competențe specifice pentru utilizarea eficientă a instrumentelor digitale. Asistenții sociali trebuie să adopte o abordare participativă în dezvoltarea și implementarea tehnologiilor, colaborând cu profesioniști din diverse domenii pentru a se asigura că soluțiile tehnologice răspund nevoilor clienților. În plus, este necesar să se dezvolte strategii pentru a aborda inegalitățile digitale și a asigura accesul universal la resurse tehnologice.

În cadrul primului studiu empiric, demersul de cercetare a inclus explorarea și identificarea elementelor de alfabetizare digitală și a competențelor digitale în contextul educației, subliniind importanța acestora pentru învățarea pe tot parcursul vieții și pregătirea viitoarelor generații de asistenți sociali. Printr-o analiză conceptuală și operațională, alfabetizarea digitală este investigată în raport cu capacitatea indivizilor de a utiliza și evalua resursele digitale pentru dezvoltare personală. De asemenea, competențele digitale sunt analizate ca un set complex de aptitudini esențiale pentru navigarea și participarea activă în societatea digitală. Studiul investighează modul în care competențele digitale sunt integrate în programele de studii la nivel licență în Asistență Socială, folosind o metodologie mixtă, bazată pe cadrul european DigComp 2.2. Metoda combină abordări exploratorii și descriptive, iar analiza de conținut a normelor educaționale examinează gradul de integrare a competențelor digitale în programele de studii existente.

Rezultatele oferă o perspectivă detaliată asupra prezenței și calității dezvoltării competențelor digitale în educația în domeniul Asistenței Sociale. Prin aplicarea modelului Pas-cu-pas (Mayring, 2001; 2012), studiul parcurge etapele esențiale ale cercetării: stabilirea întrebărilor de cercetare, contextualizarea teoretică, definirea designului de cercetare, delimitarea metodelor de colectare și analiză a datelor și concluziile, oferind o înțelegere comprehensivă a inițiativelor educaționale în acest domeniu.

Cel de-al doilea studiu explorează percepția studenților asupra competențelor digitale și a utilității tehnologiilor digitale (TD) în practica Asistenței Sociale. Scopul principal este de a identifica nevoile de formare și dezvoltare ale acestor competențe, esențiale pentru viitorii asistenți sociali. În acest sens, cercetarea măsoară nivelul competențelor digitale în cele cinci arii de competențe ale modelului DigComp, identifică și prezintă percepția studenților privind utilitatea TD în practica și intervenția în asistență socială. De asemenea, s-a urmărit identificarea rețelei non-formale de suport pe care studenții o folosesc în situațiile de liminalitate digitală. Studiul se bazează pe o metodologie bazată pe anchetă sociologică.

Rezultatele acestei lucrări evidențiază corelații importante între scorul indicelui capitalului digital (ICD) și diverse caracteristici socio-demografice, cum ar fi vârsta, statutul socio-economic și nivelul de educație. Este important de menționat că aceste corelații variază în funcție de fiecare arie specifică de competențe digitale. Indicele nivelului de capital digital (IDC) pentru ($N = 214$) este de ($M = 3,62$).

Referindu-ne la scorurile înregistrate de participanți în cele 5 arii de competențe, în ceea ce privește alfabetizarea digitală și informațională, media competențelor în această arie este de 3.68. Analiza nu a identificat diferențe semnificative privind distribuția mediei în raport cu genul sau mediul de proveniență al participanților.

Competențele în comunicare și colaborare au înregistrat cea mai mare medie ($M = 3.85$). Aceste competențe variază semnificativ în funcție de vârstă și statut socio-economic, arătând că accesul la resurse digitale și oportunitățile de dezvoltare joacă un rol important în nivelul de competență perceput de tineri.

Crearea de conținut digital este aria cu cea mai mică medie ($M = 3.26$). În această arie de competențe, distribuția variabilelor genul și mediul de proveniență au influențat nivelul de competențe înregistrat, tinerii din mediul rural prezentând competențe mai ridicate comparativ cu cei din mediul urban.

Siguranța online a fost percepută ca fiind cea mai ridicată dintre toate ariile de competențe digitale, cu o medie de ($M = 4.00$). Scorul obținut pe această dimensiune de competențe este influențat semnificativ de statutul socio-economic și nivelul de educație al părinților, în special al mamei.

Competențele în rezolvarea problemelor au înregistrat o medie de ($M = 3.26$). Statutul socio-economic și nivelul de educație al părinților au influențat acest scor al competențelor din această arie, dar variabilitatea nu a fost la fel de pronunțată ca în alte arii.

Analizând ipotezele inițiale, nu toate s-au confirmat în totalitate. De exemplu, influența genului asupra nivelului de capital digital nu a fost semnificativă statistic [$r^2(214) = .018$, $F = .150$, $b = .054$, $\beta = .027$, $p > .05$], contrazicând așteptările inițiale. În schimb, vârsta ($F = 4.142$; $p < .000$; $R^2 = .019$) și statusul socio-economic ($F = 4.142$; $p < .000$; $R^2 = .001$) au înregistrat un impact semnificativ asupra scorului IDC, confirmând parțial ipotezele.

În eșantionul nostru, participarea la cursuri alternative de alfabetizare/literație digitală nu corelează pozitiv cu nivelul IDC al respondenților. Pe de altă parte, modelarea IDC în funcție de anul de studii indică o influență semnificativă statistic, rezultatele arătând că anul de studii este un predictor semnificativ pentru nivelul de competențe digitale, sugerând că pe măsură ce studenții avansează în ani de studiu, competențele lor digitale se îmbunătățesc.

Analizele statistice confirmă ipoteza ($p < 0.05$) conform căreia în scop educațional studenții utilizează mai frecvent platformele digitale din categoria celor destinate pentru social media, în defavoarea platformelor și produselor digitale proiectate în scop educațional.

Rezultatele acestei cercetări remarcă utilizarea frecventă în rândul studenților a TD pentru menținerea relațiilor sociale. Tinerii folosesc în mod predominant platformele de mesagerie instantanee și rețelele sociale pentru a rămâne conectați cu familia și prietenii. WhatsApp, de exemplu, este folosită constant pentru a facilita comunicarea rapidă și eficientă în cadrul grupurilor de studiu și între colegi, având o frecvență medie de

utilizare de ($M = 5.26$). De asemenea, platformele precum Facebook/Messenger joacă un rol semnificativ în facilitarea interacțiunilor sociale și academice, oferind un mediu propice pentru schimbul de resurse educaționale și pentru sprijin reciproc.

În ceea ce privește activitățile de divertisment, smartphone-urile și laptopurile sunt dispozitivele preferate. Distribuția frecvențelor arată o variabilitate semnificativă în utilizarea TD pentru jocuri online, cu o medie de 3.53), indicând că aproximativ o cincime dintre participanți utilizează intens aceste tehnologii pentru divertisment, în timp ce o proporție similară le evită complet. Platformele de colaborare online, cum ar fi Microsoft Teams și Google Classroom, sunt integrate în activitățile academice, facilitând învățarea la distanță și colaborarea în timp real.

Un alt aspect important este utilizarea TD pentru achiziționarea de bunuri și servicii. Comerțul electronic a cunoscut o creștere semnificativă, tinerii fiind atrași de facilitățile oferite de platformele online, cum ar fi diversitatea produselor și livrarea la domiciliu. Utilizarea TD pentru shopping este frecventă, cu o medie de 4.43), reflectând tendințele generale din societatea contemporană. Utilizarea acestor tehnologii este determinată de scopurile și motivațiile individuale, cu o preferință clară pentru platformele care oferă flexibilitate și eficiență în comunicare și colaborare.

Utilizarea tehnologiilor digitale în educația și practica asistenței sociale din România necesită o schimbare importantă în formarea profesională. Adaptarea curriculum-ului educațional pentru a include competențe digitale este esențială, având în vedere rolul tot mai important al tehnologiei în viața profesională și personală a asistenților sociali. Evoluția spre un model de învățământ centrat pe competențe, în contrast cu cel tradițional centrat pe conținut, pune accent pe dobândirea de abilități esențiale și pe capacitatea studenților de a utiliza aceste abilități în diverse contexte profesionale. În plus, învățarea mediată de tehnologie, inclusiv simulările și realitatea virtuală, oferă studenților oportunități de a-și dezvolta competențele într-un mediu protejat înainte de a interacționa cu situații reale.

Implementarea tehnologiilor digitale în formarea asistenților sociali facilitează o abordare educațională hibridă, care combină metode tradiționale și inovatoare. Această abordare permite studenților să beneficieze atât de învățarea teoretică, cât și practică, promovând în același timp dezvoltarea abilităților critice și a competențelor transversale necesare pentru a face față provocărilor contemporane.

Teoria Sistemelor Ecologice a lui Bronfenbrenner oferă un cadru teoretic util pentru a înțelege ecosistemele digitale. Aceasta sugerează că dezvoltarea individuală este influențată de multiple niveluri contextuale și interacțiuni, ceea ce impune asistenților sociali să ia în considerare aceste dinamici complexe în livrarea serviciilor sociale digitale.

Pe de altă parte, utilizarea tehnologiilor digitale ridică provocări etice semnificative, inclusiv gestionarea limitelor profesionale și protecția datelor cu caracter personal. Rețelele sociale pot estompa

granițele dintre viața personală și cea profesională a practicienilor, promovând o interacțiune informală, care poate submina profesionalismul. Asistenții sociali trebuie să navigheze cu atenție în aceste medii, autocenzurând informațiile publicate și gestionând accesul clienților la datele personale. Este esențială implementarea unor politici organizaționale clare și a unui cod de etică specific pentru a aborda aceste dileme.

În plus, tehnologiile digitale pot accentua diviziunea digitală, făcând serviciile sociale mai puțin accesibile pentru grupurile care nu au acces sau competențe digitale. Deși tehnologia poate facilita accesul la servicii pentru anumite grupuri, cum ar fi tinerii retrași social, aceasta poate crea obstacole suplimentare pentru altele. În contextul abordării bazate pe drepturi, intervenția socială digitală ar trebui să asigure accesul universal la internet și tehnologie, să promoveze utilizarea sigură și inclusivă a acestora și să sprijine schimbările de politică necesare pentru protejarea drepturilor digitale.

În explorarea percepției studenților despre utilitatea tehnologiilor digitale (TD) în practica asistenței sociale, au fost identificate 17 dimensiuni fundamentale pentru sustenabilitatea intervenției în acest domeniu. Analiza a evidențiat trei mari arii de aplicabilitate a TD: managementul și eficientizarea sarcinilor administrative, consilierea și monitorizarea clienților, și colaborarea și dezvoltarea profesională. Studiul a relevat că 50% dintre participanți consideră TD extrem de utile pentru actualizarea informațiilor despre metodele de intervenție, gestionarea bazelor de date și tehnoredactarea documentelor necesare. Totodată, 51,4% dintre respondenți au afirmat că TD sunt foarte utile pentru comunicarea și colaborarea interinstituțională, facilitând coordonarea serviciilor și îmbunătățind rezultatele pentru beneficiari.

În ceea ce privește monitorizarea cazurilor și planificarea intervențiilor, 44,4% dintre participanți au recunoscut utilitatea mare a TD pentru aceste activități. Cu toate acestea, activitățile legate de consilierea clienților și menținerea relației de încredere cu beneficiarii au înregistrat cele mai scăzute medii de utilitate. Aceste observații indică necesitatea unei formări continue și a dezvoltării competențelor digitale pentru a optimiza utilizarea TD în toate aspectele asistenței sociale.

Pentru a îmbunătăți calitatea educației în domeniul asistenței sociale și pentru a pregăti studenții pentru provocările viitoare, este necesară o abordare holistică și integrată a alfabetizării digitale. Rezultatele analizei de conținut din cadrul acestei lucrări relevă faptul că standardele ARACIS și planurile de învățământ nu includ sistematic dezvoltarea competențelor digitale. Deși există o disciplină complementară, „Informatică socială”, care vizează dezvoltarea unor competențe digitale, aceasta nu este obligatorie și nu acoperă toate nevoile studenților. Competențele digitale sunt considerate a fi dobândite implicit sau presupuse a fi deja existente, ceea ce duce la lipsa unei evaluări și dezvoltări structurate a acestor competențe. Studiul evidențiază și un gol semnificativ în literatura de specialitate din România în ceea ce privește competențele digitale în domeniul asistenței sociale. Nu există suficiente dovezi care să explice sursa acestor competențe și rolul contextului în care sunt dobândite de către studenți. Analizele detaliate ar putea oferi o înțelegere mai profundă a eficienței

atât a practicilor formale, cât și a celor informale în procesul de alfabetizare digitală. Astfel, ar fi posibile îmbunătățiri semnificative în formarea viitorilor asistenți sociali.

Cel de-al treilea studiu utilizează o abordare calitativă pentru a explora rolul competențelor digitale în educația, formarea și integrarea în câmpul muncii a asistenților sociali. Cercetarea valorifică perspectivele directorilor de departamente de Asistență Socială și ale angajatorilor din domeniul serviciilor sociale, analizând modul în care competențele digitale pot sprijini dezvoltarea profesională a asistenților sociali și identificând beneficiile și provocările asociate utilizării tehnologiei digitale în acest domeniu.

Din perspectiva directorilor de departament de la specializarea asistență socială care au participat la această cercetare, universitățile au responsabilitatea de a dezvolta profesioniști capabili să facă față cerințelor locului de muncă, însă inegalitățile digitale pot influența participarea la cursuri și reușita academică a studenților. Diferențele de percepție a inegalităților digitale sunt influențate de tipul instituției: centre universitare mari (ex. Universitatea din București) vs. universități mai mici. Studenții din universități mai mici beneficiază de o interacțiune mai frecventă cu profesorii, facilitând identificarea inegalităților digitale și soluționarea acestora, acolo unde există resurse. Inegalitățile digitale în rândul studenților sunt asociate cu accesul limitat la tehnologie și nivelul scăzut al competențelor digitale, accentuate de vârsta, statutul socio-economic, apartenența etnică și prezența unei dizabilități.

Competențele digitale sunt fundamentale în asistența socială, atât pentru interacțiunea cu clienții cât și pentru colaborarea în echipa multidisciplinară. Dezvoltarea unor strategii care să minimizeze inegalitățile digitale între studenți și asistenți sociali este necesară. Dificultățile principale includ lipsa colaborării între cadrele didactice și studenți, rezistența la schimbare din partea profesorilor și utilizarea limitată a tehnologiei în procesul de predare. Implementarea tehnologiei digitale în educație necesită formarea continuă a cadrelor didactice și adaptarea pedagogiei la nevoile studenților.

Din perspectiva angajatorilor din domeniul social, digitalizarea serviciilor sociale este esențială pentru debirocratizare și eficientizarea muncii asistenților sociali. Principalele avantaje includ eficientizarea muncii și accesibilitatea datelor, însă provocările majore sunt legate de lipsa infrastructurii tehnologice și formarea insuficientă a personalului. Implementarea digitalizării necesită o pregătire adecvată și o adaptare graduală.

Participanții au subliniat că accesul limitat la tehnologie și competențele digitale variate sunt principalele cauze ale diviziunii digitale între asistenți sociali. O strategie eficientă de alfabetizare digitală ar trebui să vizeze profesioniștii din mediul rural și să includă cursuri TIC elementare și formare continuă pentru toți actorii implicați în sistemul de asistență socială, inclusiv clienții.

În baza rezultatelor acestei cercetări a fost dezvoltat un profil digital al asistentului social debutant, care menționează competențele necesare pentru a naviga eficient în mediul digital. Aceste competențe includ învățarea continuă, manifestarea unui comportament profesional în mediul online, evaluarea riscurilor și

oportunităților digitale, aplicarea eticii profesionale și integrarea instrumentelor digitale în practica socială. De asemenea, un rezultat important al acestei lucrări este și redactarea unui document de recomandări de politici educaționale privind includerea TD în curriculum-ul educațional al specializării asistență socială.

Profilul digital al unui asistent social debutant include competențe în informare și alfabetizare digitală, comunicare și colaborare, crearea conținutului digital, securitate digitală și rezolvarea problemelor (acestea fiind operaționalizate conform Tab.14). Aceste competențe sunt esențiale pentru gestionarea eficientă a sarcinilor administrative și pentru interacțiunea profesională în mediul digital. Pentru a crea oportunități pentru ca viitoarea generație de asistenți sociali să fie cât mai aproape de acest profil digital, este necesară integrarea cursurilor de competențe digitale în curriculum, asigurarea accesului la infrastructură tehnologică modernă și colaborarea strânsă cu angajatorii pentru adaptarea curriculumului la cerințele pieței muncii. Politicile de incluziune digitală și investițiile în infrastructură și formare continuă pot reduce semnificativ inegalitățile digitale.